

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Доктор педагогічних наук, професор
зав. кафедрою спеціальної психології та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Патопсихологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.030102 «Психологія»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Патопсихологія» для студентів за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія»

Розробники: О.Р. Ткачишина, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “13” січня 2016 року № 10

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини _____ Н.А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Структура програми навчальної дисципліни

I. Опис предмета навчальної дисципліни

II. Тематичний план навчальної дисципліни

III. Програма

Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології

Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів

Змістовий модуль III. Розлади особистості

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Патопсихологія»

V. Плани семінарських занять

VI. Завдання для самостійної роботи

VII. Індивідуальна навчально-дослідна робота

VIII. Система поточного та підсумкового контролю

IX. Методи навчання

X. Методичне забезпечення курсу

XI. Питання до екзамену

XII. Рекомендована література

Основна

Додаткова

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Патопсихологія» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини на основі освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.030102 «Психологія» денної форми навчання.

Патопсихологія – галузь клінічної психології, яка вивчає закономірності розпаду психічної діяльності та властивостей особистості у зіставленні з закономірностями формування та протікання психічних процесів у нормі.

Робочу навчальну програму складено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС). Навчальна дисципліна «Патопсихологія» характеризується тісними міждисциплінарними зв'язками із загальною психологією, медичною психологією, психіатрією та багатьма іншими галузями психологічних та медичних знань. Вивчення курсу «Патопсихологія» сприяє поглибленому розумінню структури і закономірностей психічної діяльності, дозволяє індивідуалізувати систему діагностичних, лікувальних психопрофілактичних та експертних заходів.

Предметом викладання дисципліни «Патопсихологія» є вивчення закономірностей розпаду психічної діяльності та властивостей особистості при хворобі.

Метою вивчення дисципліни «Патопсихологія» є підготовка майбутніх психологів до практичної роботи з людьми, в якій має реалізуватися індивідуальний підхід, враховуватись внутрішня та зовнішня детермінація, а також, мають співвідноситись природні та соціальні чинники поведінки людини.

Знання, уміння й навички, отримані при проходженні курсу, сприяють глибшому розумінню змісту й процедури психологічного дослідження, його предмета, об'єкта та інших базових складових.

Завданнями курсу є:

1. Ознайомлення слухачів з особливостями виникнення та протікання відхилень у психічному розвитку людини.
2. Вивчення форм та механізмів порушень окремих психічних процесів, свідомості та самосвідомості.
3. Застосування окремих методів дослідження в психологічній практиці прикладного й наукового дослідження.
4. Ознайомлення студентів з особливостями планування психологічного дослідження, обробки й інтерпретації результатів.
5. Розуміння етіології, клініки та терапії психічних розладів з урахуванням особливостей реабілітації особистості.

Для практичного засвоєння вивченого матеріалу студенти виконують роботу, присвячену аналізу різних патопсихологічних станів, самостійно розробляють психодіагностичний інструментарій із урахуванням порушення психіки та надають рекомендації щодо психологічної реабілітації таких хворих. Як вихідні дані у таких видах робіт використовують сучасні психологічні

публікації.

Курс «Патопсихології» є логічним продовженням таких дисциплін, як «Загальна психологія», «Клінічна психологія», «Психофізіологія», «Анатомія та фізіологія людини».

Вивчення дисципліни «Патопсихологія» передбачає **формування** в студентів наступних **компетентностей**:

Загальні	<p>Визначення завдання. Уміння ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі. Аналіз потреб клієнта і постановка цілей</p> <p>Діагностична оцінка. Індивідуальна, групова, організаційна, ситуаційна психодіагностика. Уміння проводити дослідження на належному рівні</p> <p>Розробка. Визначення послуги або продукту та аналіз потреб, побудова послуги або продукту, тестування послуги або продукту, заключна оцінка послуги або продукту. Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел.</p> <p>Інтервенція. Планування інтервенції, пряма особистісно-орієнтована інтервенція, пряма ситуаційно-орієнтована інтервенція, непрямі інтервенції, реалізація послуги або продукту. Уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях. Уміння діяти з соціальною відповідальністю та громадською свідомістю.</p> <p>Оцінка. Планування оцінки, вимірювання оцінки, аналіз оцінки.</p> <p>Комунікація. Зворотній зв'язок, написання звіту. Уміння спілкуватися усно та в письмовій формі першою мовою</p> <p>Професійна стратегія. Вибір доречної стратегії для вирішення поставленого завдання, побудованої на обмірковуванні професійної ситуації і власних базових компетенцій. Знання та розуміння предметної галузі та розуміння фаху</p> <p>Неперервний професійний розвиток. Оновлення і розвиток власних базових і допоміжних компетенцій, знань і навичок відповідно до змін у професійній галузі, а також зі змінами стандартів та вимог професії психолога, національних та Європейського законодавств. Здатність навчатися.</p> <p>Професійні відносини. Встановлення і підтримка відносин з іншими професіоналами і з відповідними організаціями. Уміння мотивувати людей та рухатись до спільних цілей.</p> <p>Дослідження і розробки. Розробка нових продуктів і послуг, що мають потенційну здатність відповідати запитам справжніх або майбутніх клієнтів і породжувати новий бізнес. Здатність продукувати нові ідеї (творчість).</p> <p>Маркетинг і продажі. Донесення існуючих і нових продуктів і послуг до справжніх і потенційних клієнтів, контакти з клієнтами, ділові пропозиції, продаж послуг, забезпечення після продажних послуг. Уміння спілкуватися усно та в письмовій формі першою мовою.</p> <p>Ведення бухгалтерії. Встановлення і підтримка відносин з (потенційними) клієнтами, відстеження потреб клієнта та їх задоволення, розпізнавання можливостей розширення бізнесу. Уміння діяти на основі етичних міркувань.</p> <p>Практика. Розробка та управління практикою надання послуг, будь то малий бізнес або частина більшої приватної чи громадської організації, включаючи фінансові, кадрові та функціональні аспекти; керівництво підлеглими. Уміння розробляти та керувати проектами.</p> <p>Контроль якості. Встановлення і підтримка системи контролю якості практики в цілому. Уміння бути критичним та самокритичним.</p>
Фахові	Навички визначення обсягу та характеру психологічної допомоги, необхідної клієнтові.

	<p>Уміння застосовувати діагностичні методики, адекватні психологічній ситуації та запиту клієнта.</p> <p>Уміти здійснювати підбір діагностичного інструментарію, адекватного меті та завданням психодіагностичного обстеження клієнта.</p> <p>Уміння реалізувати в психологічному консультуванні та психокорекційній роботі різні методологічні підходи, методики та процедури.</p> <p>Здатність оцінювати наслідки використання у соціальній практиці психодіагностичних методик і психологічних технологій.</p> <p>Навички емпатійного слухання, усної та письмової аргументації при презентації проектів для поінформованої аудиторії.</p> <p>Уміння обирати доречну стратегію психопрактичної діяльності на підставі аналізу власних базових компетенцій і клієнтського запиту.</p> <p>Уміння системно підвищувати рівень науково-практичної кваліфікації, постійно вдосконалювати практичну майстерність.</p> <p>Уміння координувати діяльність суб'єктів психологічної практики.</p> <p>Уміння застосовувати знання та розуміння для розв'язання змодельованих психологічних проблем у формі «мисленнєвого експерименту».</p> <p>Уміння проводити психологічну просвітницьку роботу серед різних верств населення, сприяти підвищенню рівня психологічної культури громадян.</p> <p>Навички аналізу ринку праці в секторі психологічних послуг.</p> <p>Навички психологічного супроводу роботи персоналу з метою досягнення бажаного результату праці і задоволення потреб суспільства.</p> <p>Уміння визначати зону власної фахової компетенції при вирішенні висунутих завдань.</p>
--	--

Опанувавши курс, студент повинен:

Знати:

- методологічні принципи та основні напрями патопсихологічних досліджень;
- принципи побудови патопсихологічного обстеження;
- клінічні прояви розладів основних психічних процесів;
- закономірності та механізми порушень психічних процесів;
- закономірності та перебіг розладів свідомості та самосвідомості;
- особливості невротичних порушень та ендогенних психічних захворювань;
- характеристику порушень психічного розвитку особистості.

Вміти:

- застосовувати отримані знання з патопсихології на практиці;
- підбирати адекватні експериментальні методики патопсихологічного дослідження;
- сформулювати мету і задачі патопсихологічного дослідження;
- вивчити медичну документацію хворого;
- дослідити стан психічних функцій, процесів, станів пацієнта;
- виявити патопсихологічні реєстр-синдроми;
- провести аналіз отриманих результатів патопсихологічного дослідження;
- сформулювати висновки та скласти протокол досліджень;

- знання і розуміння основних клінічних проявів порушень психофізичного розвитку (олігофренії, затримки психічного розвитку, розладів аутичного спектру) з урахуванням генетичних передумов;
- здатність розуміти основні закономірності та механізми розвитку дитячих психічних хвороб;
- правильно оцінювати проблематику клієнта;
- визначати рекомендований в конкретному випадку метод терапії;
- застосовувати окремі психотерапевтичні вправи та методики.

У процесі вивчення дисципліни «Патопсихологія» у студентів формуються наступні **компетентності**:

- базові знання з патопсихології, розуміння особливостей, клінічного прояву та причин виникнення патопсихологічних порушень у психіці людини;
- здатність використовувати в професійній діяльності інформаційно-комунікаційні технології, методи патопсихологічного дослідження;
- вміння аналізувати фактори, які активізують чи гальмують розвиток особистості у процесі онтогенезу та соціогенезу;
- надавати фахову допомогу особам із відхиленнями у психічному розвитку;
- розробляти програму патопсихологічного дослідження;
- аналізувати медичну документацію хворого;
- вміння досліджувати стан психічних функцій, процесів, станів пацієнта;
- розуміння основних закономірностей та механізмів розвитку психіки людини в онтогенезі, особливостей прояву відхилень у психіці дорослої людини та дітей;
- здатність структурувати та обирати найбільш ефективні клініко-психологічні діагностичні, психокорекційні методи та підходи відповідно до конкретних клінічних ситуацій;
- здатність використовувати у практичній діяльності методологічні принципи та основні напрямки патопсихологічних досліджень; правильно оцінювати патопсихологічні закономірності та механізми порушень психічних процесів;
- здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з відхиленнями;
- здатність впізнавати основні патопсихологічні ознаки конкретних розладів психіки та поведінки.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни становить 144 год., із них 20 год. – лекції, 20 год. – семінарські заняття, 2 год. – практичні заняття, 60 год. – самостійна робота, 6 год. – модульний контроль, підготовка до екзамену – 36 год.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Патопсихологія» завершується складанням іспиту.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 0301 «Соціально-політичні науки»	нормативна
	Напрямок підготовки 6.030102 «Психологія»	
Модулів – 3	Спеціальність: _____	Рік підготовки
Змістових модулів – 3		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: наукове дослідження у вигляді реферату		Семестр
Загальна кількість годин – 144		6-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-професійний рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	20 год.
		Семінарські
		20 год.
		Практичні
		2 год.
		Самостійна робота
		60 год.
		Самостійна підготовка до іспиту: 36 год.
		Модульний контроль:
		6 год.
Вид контролю:		
екзамен		

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семинарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології									
1.	Предмет і завдання патопсихології	10	4	2		2		6	
2.	Принципи побудови патопсихологічного обстеження	12	4	2		2		8	
3.	Порушення свідомості і самосвідомості	10	4	2		2		6	
	Модульний контроль	2							2
Разом		34	12	6		6		20	2
Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів									
4.	Порушення уваги, відчуття, сприймання	10	4	2		2		6	
5.	Порушення пам'яті	8	4	2		2		4	
6.	Порушення мислення	8	4	2		2		4	
7.	Емоційно-вольові порушення	12	6	2	2	2		6	
	Модульний контроль	2							2
Разом		40	18	8		8		20	2
Змістовий модуль III. Розлади особистості									
8.	Невротичні порушення	10	4	2		2		6	
9.	Ендогенні психози. Реактивні психози	12	4	2		2		8	
10.	Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку	10	4	2		2		6	
	Модульний контроль	2							2
Разом		34	12	6		6		20	2
Підготовка до іспиту		36							
Усього за навчальним планом		144	42	20	2	20		60	6

III. ПРОГРАМА

Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології

Лекція 1. Предмет та завдання патопсихології (2 год.)

Предмет патопсихології як галузі психологічної науки. Співвідношення патопсихології з суміжними дисциплінами: нейропсихологією, психіатрією, дефектологією. Наукові, практичні та методологічні передумови виділення патопсихології в самостійну галузь психологічного знання. Значення психології для теорії загальної та медичної психології. Співвідношення понять «патопсихологія» та «психопатологія». Завдання патопсихології. Поняття патопсихологічного синдрому. Рівні психічного здоров'я особистості. Критерії оцінки психічного здоров'я.

Ключові поняття: патопсихологія, психопатологія, клініко-психологічні дослідження, патопсихологічні реєстр-синдроми, реабілітація, психотерапія, рівні психічного здоров'я.

Семінар 1. Патопсихологія як галузь психологічної науки.

Лекція 2. Принципи побудови патопсихологічного обстеження (2 год.)

Принципи побудови патопсихологічного дослідження. Методи вивчення медичної документації. Патопсихологічний експеримент. Методи клініко-психологічного дослідження (клінічне інтерв'ю, психологічна бесіда, збір психологічного анамнезу, аналіз біографії та ін.).

Особливості організації і проведення патопсихологічного експерименту - формування мети та задачі патопсихологічного дослідження. Спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження. Ставлення пацієнта до експериментатора. Спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.

Ключові поняття: спостереження, бесіда, анамнез, метод кількісного вимірювання психічних процесів, якісний системний аналіз, патопсихологічний експеримент.

Семінар 2. Особливості патопсихологічного дослідження дітей та дорослих.

Лекція 3. Порушення свідомості і самосвідомості (2 год.)

Розуміння свідомості у філософії, психіатрії та психології. Проблема свідомого та несвідомого у психології та патопсихології. Види порушення свідомості. Форми виключення свідомості (оглушення, сопор, кома та ін.). Форми потьмарення (порушення, розлади, зміни) свідомості: делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція та ін. Розлади самосвідомості (деперсоналізація, дереалізація), їх характеристика. Дослідження свідомості особистості.

Ключові поняття: свідомість, оглушення, сопор, кома, непритомність, делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція, деперсоналізація, дереалізація.

Семінар 3. Розлади свідомості та самосвідомості у клініці психічних

захворювань.

Контрольно-модульна робота 1.

Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів

Лекція 4. Порушення уваги, відчуття, сприймання (2 год.)

Порушення уваги, основні види: слабкість активної уваги, підвищена зосередженість уваги, відвертання уваги, підвищене відволікання (гіперметаморфоз уваги), зменшення об'єму уваги, інертність уваги. Методи дослідження уваги (психофізіологічні і патопсихологічні). Розлади відчуттів: гіперестезія, гіпестезії, парестезії, сенестопатії та ін. Порушення сприймання (агнозії, ілюзії, галюцинації). Класифікація галюцинацій за органами відчуттів і ступенем складності; істинні та псевдогалюцинації, їх загальна характеристика. Методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.

Ключові поняття: увага, відвертання уваги, підвищене відволікання, інертність уваги, гіпопрозексія, апрозексія, гіперестезія, гіпестезія, парестезії, сенестопатії, агнозії, ілюзії, галюцинації.

Семінар 4. Характеристика розладів уваги, відчуттів та сприймання.

Лекція 5. Порушення пам'яті (2 год.)

Психологічні механізми порушення пам'яті. Загальна характеристика розладів пам'яті: порушення запам'ятовування та відтворення, їх основні види. Форми порушення пам'яті та їх загальна характеристика: порушення безпосередньої пам'яті; порушення динаміки мнестичної діяльності; порушення опосередкованої пам'яті; порушення мотиваційного компоненту пам'яті. Дослідження пам'яті, методики, які використовують для дослідження пам'яті.

Ключові поняття: пам'ять, гіпомнезії, амнезії, гіпермнезії, парамнезії, псевдоремінісценції, конфабуляції, криптомнезії,

Семінар 5. Клінічні прояви розладів пам'яті.

Лекція 6. Порушення мислення (2 год.)

Основні види порушення мислення. Класифікація розладів мислення. Формальні розлади мислення: за темпом (прискорене мислення, сповільнення темпу мислення, зупинка мислення, напливи думок); логічною стрункістю (зісковзування думок, розірваність мислення, паралогічне мислення, безладність мислення); цілеспрямованістю (амбівалентність, резонерство, розважність). Їх загальна характеристика та особливості. Продуктивні розлади мислення (нав'язливі ідеї, надцінні ідеї та маячні ідеї), їх основні прояви. Характеристика маячення. Методи дослідження мислення.

Ключові поняття: мислення, ментизм, шперунг, паралогічне мислення, резонерство, амбівалентність, нав'язливі ідеї, надцінні ідеї, маячення.

Семінар 6. Характеристика розладів мислення та порушення розумової працездатності.

Лекція 7. Емоційно-вольові порушення (2 год.)

Основні розлади емоцій та почуттів. Їх загальна характеристика та

особливості проявів: емоційна гіпестезія та гіперестезія почуттів, амбівалентність, гіпотимія та гіпертимія, відсутність почуттів. Особливості депресивного та маніакального синдромів. Афективні реакції, їх особливості. Розлади емоційної сфери при психічних захворюваннях. Дослідження емоцій та почуттів. Вольові якості особистості, порушення вольової активності людини. Характеристика розладів волі, їх основні прояви: гіпобулія, гіпербулія, абулія. Патологічні потяги (парабулія, клептоманія, піроманія, дромоманія та ін.).

Ключові поняття: емоції, емоційна гіпестезія, гіперестезія почуттів, амбівалентність, гіпотимія, гіпертимія, воля, гіпобулія, гіпербулія, абулія, парабулія, клептоманія, піроманія, дромоманія.

Семінар 7. Аномалії емоційно-вольової сфери та потягів.

Практичне заняття 1. Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження.

Контрольно-модульна робота 2.

Змістовий модуль III. Розлади особистості

Лекція 8. Невротичні порушення (2 год.)

Психогенії, загальна характеристика, природа їх виникнення. Основні види психогеній. Характеристика невротичних та неврозоподібних розладів. Поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів. Клінічні прояви неврозів. Неврастенія, сутність та причини її виникнення. Основні прояви неврастенії. Істеричний невроз: особливості перебігу, причини формування. Невроз нав'язливих станів, загальна характеристика, основні прояви. Причини виникнення неврозу нав'язливих станів. Афективні порушення та розлади мови, їх загальна характеристика та основні прояви.

Ключові поняття: психогенії, невроз, неврастенія, невротичні реакції, реактивні психози, істерія, нав'язливі стани.

Семінар 8. Клінічна картина невротичних розладів особистості.

Лекція 9. Ендогенні психози. Реактивні психози (2 год.)

Причини і розвиток ендогенних психічних захворювань. Визначення шизофренії, історичні аспекти вивчення хвороби. Шизофренія: характеристика основних симптомів та особливості перебігу. Зміни особистості та розлади психічних функцій при шизофренії. Особливості продромального періоду при повільному початку шизофренії. Маніакально-депресивний психоз: фази, особливості перебігу. Маскована (прихована) депресія. Епілепсія: клінічні симптоми, особливості перебігу. Класифікація безсудомних епілептичних пароксизмів. Реактивні психози: їх види та причини виникнення.

Ключові поняття: шизофренія, розщеплення психіки, аутизм, емоційне отупіння, мутизм, ехолоалія, ехопраксія, маніакально-депресивний психоз, маскована депресія, епілепсія.

Семінар 9. Особливості ендогенних психічних захворювань.

Контрольно-модульна робота 3.

Лекція 10. Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку (2

год.)

Сутність явища затримки психічного розвитку. Основні причини затримки психічного розвитку у дітей. Особливості психічного розвитку дошкільників. Типи затримки психічного розвитку: гармонійний психофізичний інфантилізм, органічний інфантилізм, церебрально-органічна затримка, соматогенна затримка, педагогічна та мікросоціальна занедбаність, основні прояви та причини виникнення. Розумова відсталість. Олігофренія. Ступені (форми) розумової відсталості: легка, помірна, тяжка, глибока. Їх особливості. Деменція: сутність, прояви та основні типи.

Ключові поняття: затримка психічного розвитку, гармонійний психофізичний інфантилізм, органічний інфантилізм, церебрально-органічна затримка, соматогенна затримка, олігофренія, деменція.

Семінар 10. Порушення психічного розвитку у дітей.

Контрольно-модульна робота 3.

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Патопсихологія» (Психологія, бакалавр, 3 курс, 6 сем., денна форма)

Разом: 144 год., лекції – 20 год., семінарські заняття – 20 год., практичні заняття – 2 год., модульний контроль – 6 год., самостійна робота – 60 год., підготовка до екзамену – 36 год.; екзамен

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II				Змістовий модуль III		
Назва модуля та кіл-ть балів	Методологічні основи патопсихології (71 б.)			Порушення основних психічних процесів (99 б.)				Розлади особистості (76 б.)		
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Теми лекцій (за відвідув. 1 бал)	Предмет і завдання патопсихології	Принципи побудови патопсихологічного обстеження	Порушення свідомості і самосвідомості	Порушення уваги, відчуття, сприймання	Порушення пам'яті	Порушення мислення	Емоційно-вольові порушення	Невротичні порушення	Ендогенні психози. Реактивні психози	Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку
Теми семінар. і практичних занять (за відвідув. 1 бал; робота на семін. – 10 б.)	Патопсихологія як галузь психологічної науки	Особливості патопсихологічного дослідження дітей та дорослих	Розлади свідомості та самосвідомості у клініці психічних захворювань	Характеристика розладів уваги, відчуттів та сприймання	Клінічні прояви розладів пам'яті	Характеристика розладів мислення та порушення розумової працездатності	Аномалії емоційно-вольової сфери та потягів Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження	Клінічна картина невротичних розладів особистості	Особливості ендогенних психічних захворювань	Порушення психічного розвитку у дітей
Самост. робота	1. Внесок вітчизняних вчених у розвиток патопсихології. - (5 б.) 2. Приклади патопсихологічного дослідження (психічний стан, емоційна сфера та ін.). - (5 б.)			1. Методики, які використовуються для дослідження уваги. - (5 б.) 2. Характеристика сексуальних перверсій. - (5 б.) 3. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей різного віку, основні методи та методики. - (5 б.)				1. Невротичні реакції та неврози у дітей. - (5 б.) 2. Загальна характеристика психопатій. - (5 б.) 3. Аутизм: сутність, причини виникнення, основні прояви. - (5 б.)		
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)				Модульна контрольна робота 3 (25 балів)		
ІНДЗ	Реферат (30 б.)									
Підсум. контроль	Коефіцієнт: 276:60 =4,6 кр. ЕКЗАМЕН (40 балів)									

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології

Семінар 1.

Тема: Патопсихологія як галузь психологічної науки (2 год.)

План заняття

1. Предмет патопсихології як галузі психологічної науки.
2. Історія розвитку патопсихології як науки.
3. Співвідношення понять «патопсихологія» та «психопатологія».
4. Завдання патопсихології.
5. Поняття патопсихологічного синдрому.
6. Рівні психічного здоров'я особистості. Критерії оцінки психічного здоров'я.

Рекомендована основна література: 2, 4, 6, 7.

Рекомендована додаткова література: 1, 3.

Семінар 2.

Тема: Особливості патопсихологічного дослідження дітей та дорослих (2 год.)

План заняття

1. Принципи побудови патопсихологічного дослідження.
2. Метод кількісного вимірювання психічних процесів. Якісний системний аналіз порушень психічної діяльності.
3. Патопсихологічний експеримент.
4. Спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження.
5. Ставлення пацієнта до експериментатора. Спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.
6. Методи клініко-психологічного дослідження (клінічне інтерв'ю, психологічна бесіда, збір психологічного анамнезу).
7. Особливості патопсихологічного дослідження дітей різного віку.

Рекомендована основна література: 2, 4, 6, 10.

Рекомендована додаткова література: 2, 3.

Семінар 3.

Тема: Розлади свідомості та самосвідомості у клініці психічних захворювань (2 год.)

План заняття

1. Види порушення свідомості.
2. Форми виключення свідомості (оглушення, сопор, кома та ін.).
3. Форми потьмарення свідомості: делірій, онейроїд, паморочне потьмарення свідомості, аменція та ін.
4. Розлади самосвідомості, їх характеристика.
5. Дослідження свідомості особистості.

Рекомендована основна література: 2, 4, 5, 10.

Рекомендована додаткова література: 1, 2.

Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів

Семінар 4.

Тема: Характеристика розладів уваги, відчуттів та сприймання (2 год.)

План заняття

1. Характеристика розладів уваги, основні види.
2. Методи дослідження уваги (психофізіологічні і патопсихологічні).
3. Методики, що використовуються для дослідження уваги.
4. Розлади відчуттів: гіперестезія, гіпестезії, парестезії, сенестопатії та ін.
5. Порушення сприймання (агнозії, ілюзії, галюцинації).
6. Класифікація галюцинацій за органами відчуттів і ступенем складності, їх загальна характеристика.
7. Методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.

Рекомендована основна література: 3, 5, 6, 7.

Рекомендована додаткова література: 1, 3.

Семінар 5.

Тема: Клінічні прояви розладів пам'яті (2 год.)

План заняття

1. Психологічні механізми порушення пам'яті.
2. Загальна характеристика розладів пам'яті: порушення запам'ятовування та відтворення, їх основні види.
3. Форми порушення пам'яті та їх загальна характеристика.
4. Порушення безпосередньої пам'яті. Порушення динаміки мнестичної діяльності.
5. Порушення опосередкованої пам'яті. Порушення мотиваційного компонента пам'яті.
6. Дослідження пам'яті, методики, які використовують для дослідження пам'яті.

Рекомендована основна література: 2, 4, 7, 10.

Рекомендована додаткова література: 2, 3.

Семінар 6.

Тема: Характеристика розладів мислення та порушення розумової працездатності (2 год.)

План заняття

1. Основні види порушення мислення. Класифікація розладів мислення.
2. Характеристика формальних розладів мислення.
3. Розлади мислення за темпом.

4. Розлади мислення за логічною стрункістю.
5. Розлади мислення за цілеспрямованістю.
6. Продуктивні розлади мислення, їх основні прояви.
7. Характеристика маячення.
8. Методи дослідження мислення.

Рекомендована основна література: 2, 4, 5, 6.

Рекомендована додаткова література: 1, 3.

Семінар 7.

Тема: Аномалії емоційно-вольової сфери та потягів (2 год.)

План заняття

1. Основні розлади емоцій та почуттів. Їх загальна характеристика.
2. Особливості депресивного та маніакального синдромів.
3. Афективні реакції, їх особливості.
4. Дослідження емоцій та почуттів.
5. Характеристика розладів волі, їх основні прояви.
6. Патологічні потяги, особливості прояву.

Рекомендована основна література: 2, 4, 5, 10.

Рекомендована додаткова література: 1, 2.

Практичне заняття 1.

Тема: Порушення психічних процесів у дітей та методи їх дослідження

План заняття

1. Навчальний експеримент у патопсихологічному дослідженні.
2. Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей.
3. Патопсихологічне обстеження дітей дошкільного віку. Загальна схема вивчення дітей дошкільного віку.
4. Дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят.
5. Загальні аспекти дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку.
6. Дослідження уваги, темпу сенсомоторних реакцій, пам'яті у школярів.
7. Дослідження процесів мислення та рівня інтелекту у дітей.

Рекомендована основна література: 7, 8, 9.

Рекомендована додаткова література: 2, 3, 4.

Змістовий модуль III. Розлади особистості

Семінар 8.

Тема: Клінічна картина невротичних розладів особистості (2 год.)

План заняття

1. Психогенії, загальна характеристика, природа їх виникнення.
2. Характеристика невротичних та неврозоподібних розладів.

3. Поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів.
4. Неврастенія, сутність та причини її виникнення. Основні її прояви.
5. Істеричний невроз: особливості перебігу, причини формування.
6. Невроз нав'язливих станів, загальна характеристика, основні прояви.

7. Афективні порушення та розлади мови, їх загальна характеристика та основні прояви.

Рекомендована основна література: 1, 3, 6, 10.

Рекомендована додаткова література: 4, 5.

Семінар 9.

Тема: Особливості ендогенних психічних захворювань (2 год.)

План заняття

1. Причини і розвиток ендогенних психічних захворювань.
2. Шизофренія: характеристика основних симптомів.
3. Основні форми шизофренії. Особливості перебігу шизофренії.
4. Зміни особистості та розлади психічних функцій при шизофренії.
5. Маніакально-депресивний психоз: фази, особливості перебігу.
6. Маскована (прихована) депресія.
7. Епілепсія: клінічні симптоми, особливості перебігу.
8. Реактивні психози: їх види та причини виникнення.

Рекомендована основна література: 2, 4, 5, 7.

Рекомендована додаткова література: 1, 3.

Семінар 10.

Тема: Порушення психічного розвитку у дітей (2 год.)

План заняття

1. Сутність явища затримки психічного розвитку.
2. Основні причини затримки психічного розвитку у дітей.
3. Типи затримки психічного розвитку у дітей. Їх характеристика.
4. Розумова відсталість. Олігофренія. Загальна клінічна картина.
5. Ступені (форми) олігофренії. Їх особливості.

Рекомендована основна література: 2, 5, 6, 8, 9.

Рекомендована додаткова література: 1, 3.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. Методологічні основи патопсихології

Тема: Предмет і завдання патопсихології – 6 год.

1. Проаналізувати психологічну літературу та зробити конспект на тему «Внесок вітчизняних вчених у розвиток патопсихології». – (5 б.)

Тема: Принципи побудови патопсихологічного обстеження – 8 год.

1. Підготувати на основі літератури з патопсихології приклади патопсихологічного дослідження (психічний стан, емоційна сфера

особистості та ін.). – (5б.)

Змістовий модуль II. Порушення основних психічних процесів

Тема: Порушення уваги, відчуття, сприймання - 6 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Методики, які використовуються для дослідження уваги», зробити ґрунтовний конспект. – (5 б.)

Тема: Емоційно-вольові порушення – 6 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Характеристика сексуальних перверсій», зробити конспект. – (5 б.)

2. Самостійно опрацювати тему «Особливості дослідження психічних процесів і станів у дітей різного віку, основні методи та методики». - (5 б.)

Змістовий модуль III. Розлади особистості

Тема: Невротичні порушення – 6 год.

1. Опрацювати тему «Невротичні реакції та неврози у дітей», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

Тема: Ендогенні психози. Реактивні психози – 8 год.

1. Самостійно опрацювати тему «Загальна характеристика психопатій», зробити конспект основних аспектів. – (5 б.)

Тема: Розумова відсталість. Порушення психічного розвитку – 6 год.

1. Опрацювати тему «Аутизм: сутність, причини виникнення, основні прояви». – (5 б.).

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД письмовим звітом.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Критерії оцінювання ІНДЗ

(наукового дослідження у вигляді реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним
-------	----------------------------	---------------------------------------

		критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	4 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	5 бали
Разом		30 балів

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Розвиток патопсихології як науки.
2. Патопсихологічна школа в Україні.
3. Сучасний стан патопсихології.
4. Патопсихологічне дослідження. Принципи та методи.
5. Підходи до розуміння свідомості у філософії, психіатрії та психології.
6. Розуміння свідомого та несвідомого в руслі психоаналітичних підходів.
7. Види порушень свідомості.
8. Розлади самосприйняття.
9. Психологічні теорії маячення.
10. Клінічна, психологічна феноменологія та психологічні механізми порушень сприйняття.
11. Співвідношення порушень пам'яті та уваги.
12. Методи дослідження та шляхи корекції динамічних розладів пам'яті.
13. Психологічні й психоаналітичні теорії розладів мислення.
14. Класифікація розладів мислення.
15. Етіопатогенез мовних розладів.
16. Вплив мотиваційної сфери на працездатність.

17. Порушення емоційних станів у хворих на невротичні розлади, психопатії та психози.
18. Методи дослідження патологічних реєстр-синдромів.
19. Характеристики патопсихологічних реєстр-синдромів при ендогенно-органічних хворобах (епілепсія, первинні атрофічні процеси в головному мозку)
20. Характеристики патопсихологічних реєстр-синдромів при екзогено-органічних захворюваннях (інфекційні, інтоксикаційні, травматичні психози, їх наслідки та наслідки ЧМТ).
21. Втрата суспільно вироблених нормативів поведінки при емоційно-особистісних розладах.
22. Патопсихологічна семіотика шизофренії.
23. Патопсихологічна семіотика маніакально-депресивного психозу.
24. Патопсихологічні розлади особистості при наркоманії, алкоголізмі.
25. Пограничні нервово-психічні розлади.
26. Особливості організації та проведення психологічної експертизи.
27. Психоаналіз як герменевтичний метод пізнання. Вплив позасвідомого на життя людей.
28. Рівні функціонування особистості.

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення здобувачів першого (бакалаврського) рівня із дисципліни «Патопсихологія» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Система оцінювання навчальних досягнень студентів за Європейською (ECTS) шкалою подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекції (1 бал)	10

2.	Відвідування практичного (семінарського) заняття (1 бал)	11
3.	Робота на практичному (семінарському) занятті (10 балів)	110
4.	Виконання модульної контрольної роботи (25 балів)	75
5.	Виконання завдання для самостійної роботи (5б.)	40
6.	ІНДЗ	30
	Підсумковий рейтинговий бал	276
	Екзамен (40 балів)	40

Індекс перерахунку: $276:60 = 4,6$ кр.

Всі рейтингові бали, що набрав студент, вираховуються так: набрана студентом кількість балів ділиться на 4,6 кр.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання

F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни
---	---------------	---

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат, конспекти занять.
- **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація, перегляд відео-касєт.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:

індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення:

репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю:

під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості тощо.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного)

оцінювання навчальних досягнень студентів;

✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Проаналізуйте співвідношення понять «патопсихологія» та «психопатологія».
2. Розкрийте історичний розвиток патопсихології як науки.
3. Назвіть завдання патопсихології.
4. Розкрийте сутність поняття патопсихологічного синдрому.
5. Проаналізуйте рівні психічного здоров'я особистості.
6. Назвіть критерії оцінки психічного здоров'я.
7. Проаналізуйте методи та основні принципи побудови патопсихологічного дослідження.
8. Розкрийте сутність патопсихологічного експерименту.
9. Проаналізуйте спілкування патопсихолога з пацієнтом під час дослідження, ставлення пацієнта до експериментатора.
10. Розкрийте сутність спостереження за поведінкою пацієнта під час дослідження.
11. Назвіть та розкрийте види порушення свідомості.
12. Проаналізуйте форми виключення свідомості.
13. Розкрийте сутність форм потьмарення свідомості.
14. Назвіть та розкрийте розлади самосвідомості.
15. Розкрийте сутність дослідження свідомості особистості.
16. Проаналізуйте порушення уваги.
17. Розкрийте сутність методів дослідження уваги.
18. Назвіть розлади відчуттів та сприймання.
19. Розкрийте сутність поняття «галюцинації»: причини виникнення, класифікація.
20. Проаналізуйте методи дослідження відчуттів, сприймання та уявлень.
21. Дайте загальну характеристику розладів пам'яті.
22. Розкрийте сутність дослідження пам'яті.
23. Дайте характеристику розладів мислення.
24. Проаналізуйте формальні розлади мислення.
25. Розкрийте продуктивні розлади мислення.
26. Проаналізуйте сутність маячних ідей: види, основні властивості.
27. Назвіть методи дослідження мислення.
28. Проаналізуйте розлади емоцій та почуттів.
29. Розкрийте сутність дослідження емоцій та почуттів.
30. Назвіть розлади волі.
31. Дайте загальну характеристику психогеній, природа їх виникнення.
32. Розкрийте сутність поняття неврозу, причини виникнення, основні форми неврозів.

33. Проаналізуйте причини розвитку неврастенії, її сутність та основні прояви.
34. Розкрийте сутність істеричного неврозу: особливості перебігу.
35. Розкрийте сутність неврозу нав'язливих станів, його основні прояви.
36. Дайте характеристику розладів мови.
37. Проаналізуйте причини і розвиток ендогенних психічних захворювань.
38. Розкрийте сутність шизофренії: характеристика основних симптомів та особливості перебігу.
39. Проаналізуйте зміни особистості та розлади психічних функцій при шизофренії.
40. Розкрийте сутність маніакально-депресивного психозу: фази, особливості перебігу.
41. Розкрийте сутність епілепсії: клінічні симптоми, особливості перебігу.
42. Проаналізуйте особливості прояву реактивних психозів: їх види та причини виникнення.
43. Розкрийте поняття патологічних характерів (психопатії).
44. Назвіть та розкрийте типи психопатій (за П. Б. Ганнушкіним).
45. Проаналізуйте психологічне дослідження порушень психічної діяльності дитини молодшого та середнього шкільного віку.
46. Розкрийте особливості патопсихологічного обстеження дітей та підлітків.
47. Проаналізуйте роль даних про порушення розвитку дитини в оптимізації навчально-виховного процесу.
48. Проаналізуйте особливості патопсихологічного обстеження дітей дошкільного віку.
49. Назвіть методи дослідження уваги, сенсомоторної сфери та наочно-дійового мислення у дошкільнят.
50. Розкрийте особливості дослідження психічних процесів у дітей шкільного віку.
51. Проаналізуйте особливості дослідження процесів мислення та рівня інтелекту у дітей.
52. Проаналізуйте невротичні реакції і неврози у дітей.
53. Охарактеризуйте тики: прояв, причини виникнення.
54. Розкрийте сутність аутизму: причини виникнення, основні прояви.
55. Проаналізуйте специфіку виявлення аутизму у дітей та проведення корекційної роботи.
56. Проаналізуйте особливості роботи з батьками аутичної дитини.
57. Розкрийте сутність явища затримки психічного розвитку.
58. Назвіть типи затримки психічного розвитку.
59. Проаналізуйте прояви розумової відсталості, причини її виникнення.
60. Назвіть та розкрийте форми олігофренії, їх сутність.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства/ Ю.А. Александровский. - М.: Медицина, 2003. - 400с.

2. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология / В.М.Блейхер. - Ташкент: Медицина, 1976. - 328с.
3. Гуревич П.С. Клиническая психология: Учеб. пособ./П.С. Гуревич. - М., 2001.
4. Зейгарник Б. В. Патопсихология: учеб. пособ. для студ. вузов / Б.В.Зейгарник. – 4-е изд., стер. – М.: Академия, 2006. – 208с.
5. Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж. Клиническая психиатрия / Каплан Г.И., Сэдок Б.Дж.. - М.: Медицина, 2004. - В 2-х тт.
6. Карвасарский Б. Д. Медицинская психология / Б. Д. Карвасарский. – Л., 2003.
7. Левченко И. Ю. Патопсихология: Теория и практика: Учеб. пособ./ И.Ю. Левченко – 2-е изд., стер. – М.: Изд. центр «Академия», 2004. – 232 с.
8. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології. – К.: Главник, 2008. – 160 с.
9. Мэш Эрик, Вольф Дэвид. Детская патопсихология. Нарушения психики ребенка. – 3-е междунар. изд. – СПб., 2007. – 511с.
10. Мягков И. Ф., Боков С. Н., Чаева С. И. Медицинская психология: пропедевтический курс. Учебник для вузов. – Изд. второе, перераб. и доп. – М.: Логос, 2003. – 320 с.

Додаткова:

1. Бауэр М. и др. Психиатрия, психосоматика, психотерапия / М. Бауэр.- М.: АЛЕТЕЙА, 2009.
2. Бурлачук Л.Ф. Исследование личности в клинической психологии / Л.Ф.Бурлачук. - К.: Вища школа, 1979. - 176с.
3. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике / Л.Ф. Бурлачук, С.М. Морозов. – Санкт-Петербург, Питер: 2000. – 518 с.
4. Захаров А. И. Неврозы у детей и подростков / А.И. Захаров. – Л., 1988.
5. Карвасарский Б.Д. Неврозы / Б. Д. Карвасарский. - М.: Медицина, 1990. - 573с.

Интернет-джерела:

1. [http://www.psylib.org.ua/books/zeigb01/index.htm/](http://www.psylib.org.ua/books/zeigb01/index.htm) Електронний ресурс.
2. <http://psytopos.lviv.ua/studentam/> Електронний ресурс.